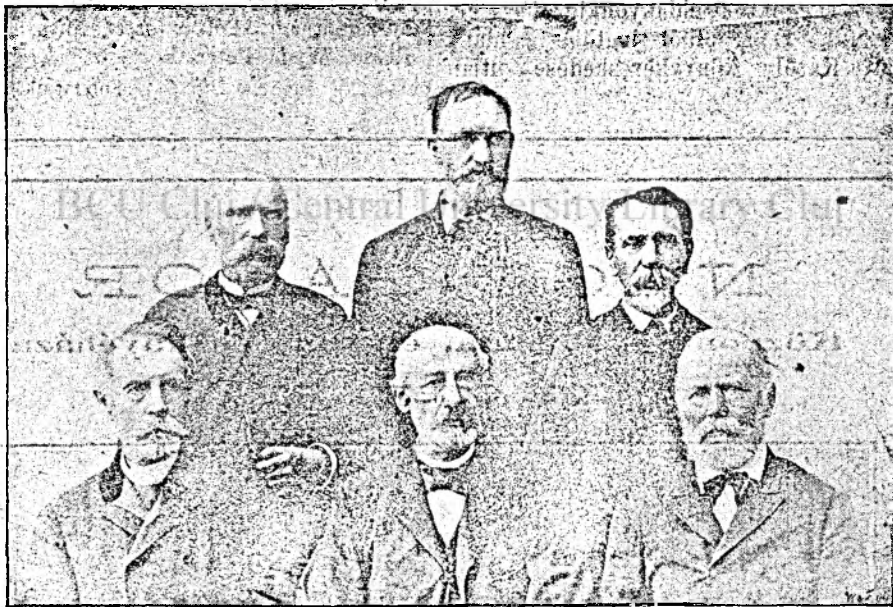

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Együttal a Kolozsvárt létesített 1848—49. orsz. ereklje-múzeum, Abony városi, alsó-fejérmegyei, bácsmegyei, Baja városi, belső-szolnokmegyei, brassói, budapesti, csongrádmegyei, fehérmegyei, gömörmegyei, hontmegyei, kolozsvári, maros-vásárhelyi, szabolcsmegyei, szentesi, tolnamegyei, tordai, torontálmegyei, török-becsei, vasmegyei honvéd-egyletnek, valamint a kolozsvári márczius 15-iki állandó bizottság, a Kossuth-bizottság és Vasvári-kör hivatalos közlönye.

SZERKESZTŐ-BIZOTTSÁG:

Inczedy Sámuel nyug. ezredes-elnök, Szigethy Miklós ezredes, Végh Bertalan ezredes-alelnökök, Esterházy Miguel gr., Finály Henrik dr., Gámán Zsigmond, Gyarmathy Miklós, Huszár Sándor br., Kőváry László, Martin Lajos dr., Sárkány Ferencz, Szabó Sámuel és Szász Gerő.

Csoport a budai honvédszobor leleplezésén résztvevőkből.

FELELŐS SZERKESZTŐ:

KUSZKÓ ISTVÁN,

az ereklje-múzeum öre.

Szerkesztőség és kiadóhivatal, hová a lapot illető minden küldemény intézendő: Kolozsvárt, Széchenyi-tér 27. sz. Orsz. Tört. Ereklje-Múzeum helyiségében.

(Kolozsvárnak előfizethetnek s hirdetések is adhatnak fel a kihordónál vagy pedig Böckel Károly főtéri s a Közművelődés-nyomda beltorda-útczai üzletében.)

Megjelenik minden hó 1-én és 15-én.

Ára negyedévre 1 frt. — Külföldre 1 frt 25 kr.

A lap az első számtól megrendelhető. Diszes borítékba kötve az I. évf. ára 5 frt.

TARTALOM:

	Oldal
Gyűjtsük össze az 1848—49. évi önvédelmi harcunk történelmi adatait. Szentgyörgyi József, 48—49. beli első oszt. huszár-százados	125
Pölteberg és a kápolnai csata. Klapka czáfolatával. (Folyt.) id. Bulla György, nyug. kir. jbiró, 1848—49. hadn.	125—128
Degré Alajos beszéde. (Elmondotta a budai honvédszobor leleplezése alkalmával)	128—129
Csoport a budai honvédszobor leleplezésén résztvevők-ből. (Kép.)	128
A budai honvédszobor-bizottság ülése	129
Szemle:	
Hegyesi Márton észrevételei Ujhegyi „Budavár keletkezése és hadtörténelmi multja“ cz. könyvére	129—130
Honvédek albuma:	
Tizedik csoport. Összeállította az ereklye-múzeum öre. Végh Bertalan. — Inczedy Samu — Szabó Sámuel. — Gornisevitz Kelemen. — Kalmár József. Bay János.	130
Halálozások:	
Balázs Zsigmond. — Köleséri János. — Lükő Géza — Rózsafi Mátyás. — Tolvaly Ferencz. — Vizner József	
Különfélék:	
Kossuth visszahonosítása. — A kápolnai csata- emlékünnepe — Erdélyi nők a szegény honvédeknek. — Szobor Lebstück Mária nőhonvédnek. — Az öreg honvédek ellátása — Emlékeim az 1848—49. iki szabadságharcz idejéből. Egressi Ákos	11—132
Szerk. üzenetek:	
Zambeli Lajos. — Egó. — Mikár Zsigmond	132

Az 1848—49. Történelmi Lapok m. é. 2. számát attól, a kinek felesleges példányban is meg van, magánosoktól vagy könyvkereskedőktől példányonként 40 krért megveszi a kiadóhivatal. E számból legtöbb példány terjesztetett el Baldi Károly könyvkereskedése útján *Nagy-Enyeden*.

Vasvári Fál eleste helyéhez a gyalni havasokra kirándulást rendez a kolozsvári Vasvári-kör **ju. 9-én** vasárnap. A kirándulás a kör évi közgyűlésével lesz egybekötve. A kirándulásra olvasóink figyelmét a midőn felhívjuk, kérjük kisebb-nagyobb társaságok szervezésére. Részletesebb felvilágosítást fognak a napi lapok közleményei nyújtani s a kirándulás és ünnepély sorrendjét kívánatra bárkinek megküldi a Kolozsvárt megjelenő „1848—49. Történelmi Lapok“ szerkesztősége.

Az 1848—49. Tört. Lapokra előfizettek egész évre:

(Folytatás.)

1892-re.

Hajós József, Horváth Lajos orsz. képviselő, Kállay Ferencz orsz. képviselő, Komáromi István, Kürthy Sándor képviselő, gróf Kun Kocsárd, Lázár István, Nyikos Gyula, Somogyi Rezső gyógyszerész, 1848—49. honvéd-főhadnagy, Szabó Gyula, dr. Teszényi Pál.

1893-ra.

Dr. Barla Gerő, Cser József, Deésy Albert, Gaál Elek, Gábos Dénes, Gergey Károly, Horváth János, Kiss Zsófia, id. Kun József, Máté Pál M. kir. áll. főreáliskola Sz.-Udvarhely, M. kir. honvédelmi Miniszterium segédhivatala főigazg. Budapest, Pávai Vajna Elek, Péchy Mihály nyug. huszár-őrnagy, Pótsa József főispán, Popovits Jenő, Simig Rezső, Wyda Péter.

(Folytatjuk.)

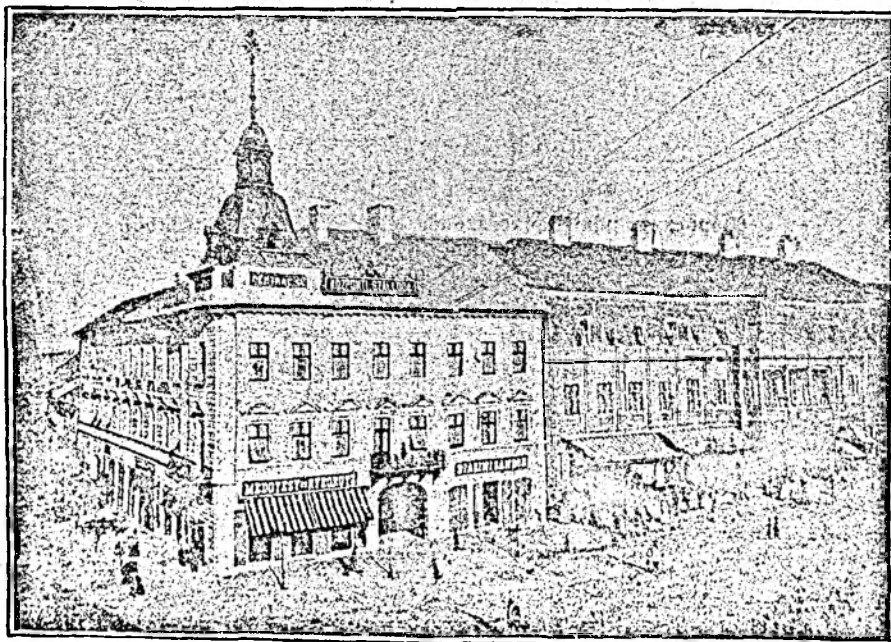
B.C.U. Cluj / Central University Library Cluj

NAGY GÁBOR

Központi szállodája, étterme és kávéháza
KOLOZSVÁRT.

a Bánffy-palota mellett, a város központján, 36 utczára nyíló szoba a legmodernebb, egészen új berendezéssel, kilátással a főterre, a goth székesegyházra és három főutczára.

Telephon összeköttetés. Társas- és magánkocsi-közlekedés minden vonathoz.

Mérsékelt szoba-árak. Minden szobában árjegyzék. Tisztaság és pontos szolgáltatásra kiváló gond van fordítva. Kávéház, nyári és téli étkező helyiségek. Nagy díszterem, mely bálok, társas étkezések, felolvasások és hangversenyek tartására alkalmas.

Utazóknak a legkényelmesebb lakás.

1848—49. TÖRTÉNELMI LAPOK.

Hirdetések a kiadóhivatalban vétetnek fel.

Felelős szerkesztő:
KUSZKÓ ISTVÁN,
az ereklye-múzeum őre.

A lap szellemi és anyagi részét illető közlemények az ereklye-múzeum őre címére küldendők.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Kolozsvár, Széchenyi-tér 27. sz.Előfizetési díjak:
1/4 évre 1 frt, 1/2 évre 2 frt, egy évre 4 frt.

Kéziratok nem adatnak vissza.

Gyűjtjük össze az 1848—49. évi önvédelmi harcunk történelmi adatait.

Gyűlés, 1893. május hó 16-án.

Budapesten létemkor fölkértem a 48—49-beli honvéd-egyletek tisztelt küldötteit arra, hogy minden egylet küldjön ki kebeléből egy bizottságot, a csaták történetére vonatkozó adatok összegyűjtésére és ugyanazon alkalommal a még életben levő honvédek összeírására.

Szükségesnek láttam ezt nem csak azért, mert az évek ránk nehezedett sulya alatt, nap nap után, egymásik itt hagyván e porvilágot, ritkulunk, az elfeledés örök nyugalmára átköltözünk.

Hány adat semmisült meg már eddig is, a nagy idők élő tanuinak elhunytával, a történet kipótolhatatlan kárára, ezt szem előtt tartva: a dicső multak és az utáni szenvedése; szemléletétől és érzésétől áthatva, telve hazafisággal, telve gyászszal, ne mulasztjuk el a még ránk néző időt, hanem fogjunk a munkához, a történelmi adatok összegyűjtéséhez.

Az én nézetem szerint, katonai rövidegességgel úgy volna legjobban eszközölhető, ha az összeírásra egy vonalzott táblás-kimutatást készítenénk, mely tartalmazza:

1. folyószám, 2. név, 3. rangfokozat, 4. 1848—49. évben melyik huszár-ezredben, hányadik honvédezászlóalj, vagy tüzér-osztályban szolgált. Kiténtetendő ebben, hogy mindvégig a magyarügy mellett küzdött seregekben szolgált-e vagy onnan át lett téve az ujan alakult huszár-ezredhez, vagy honvéd-zászlóaljhoz

5. Melyik hadosztály, vagy hadtestben szolgált? A oarancsnokai, vagy a vezérek kik voltak?

6. Hol és hány csatában vett részt; mit tud a csatákról feljegyzése méltót előadni?

7. Hol tette le a fegyvert és ki előtt?

8. A fegyverletétel után börtönbe tétetett, besoroztatott, vagy menekült-e?

9. Jelenleg mi a foglalkozása, miből tartja fenn magát?

Az elhunyt honvédek özvegyei és árvái külön különnek összeírandók, főképp azok, kik segélyezésre szorulnak.

Ezeket látván szükségesnek közrebocsátani és tisztelt bajtársaim becses figyelmébe ajánlani.

Hogy pedig a siker annál biztosabb legyen, jónak látnám, hogy a honvédegyletek törvényhatóságait fölkérnék, a működésükben való támogatásra.

Az így egybegyűjtött adatok táblás kimutatásait azután küldjük be az „1848—49. Történelmi Lapok”

szerkesztőségéhez, a kolozsvári orsz. tört. ereklye-múzeumban való megőrzésre és azokból a történelmi adatok koronkénti közlésére.

Ez az én nézetem és bajtársaimhoz való kérésem.*)

Szentgyörgyi József

48—49-beli első oszt. huszár-százados.

Pöltenberg és a kápolnai csata.

Klapka czáfolatául.

(Folytatás.)

Miután pedig *Dembinsky* egyúttal azt is állítja, hogy *Pöltenberg* épen e levél írása alkalmával későn este nála személyesen jelentkezett, következőképp feltételezendő, valónak veendő az, hogy neki *Pöltenberg* hadosztályával *Kerecsendre* való elvonulását s annak okait is ez alkalommal bejelentette.

Ugyanott *Dembinsky* a magyar hadseregnek febr. 26—27-iki éjjeli állását következőleg tünteti föl: *Schulcz* hadosztálya *Eger* fedezete végett 2800 emberrel és 8 ágyuval *Szólát* és *Bakta* között; ettől balra *Verpeléten* *Desseffy* hadosztálya 5000 emberrel, 24 ágyuval; *Debrónél* *Pöltenberg* 4000 emberrel, 16 ágyuval; *Kápolnán* *Máriássy* 5000 emberrel, 16 ágyuval; a *kálii* erdőben *Aulich* és *Szekulics* ezredes 8000 emberrel, 27 ágyuval, végre *Kmethy* és *Guyon* hadosztályai közeledőben azon utasítással, hogy a *kerecsendi* magaslatokat megszállják.

Figyelmeztetnem kell az olvasót, hogy a fentebb elsorolt hadállások ismertetése nem tár eléggé hű, a valóságnak megfelelő képet szemünk elé, mert vagy maga *Dembinsky* volt az, ki a hadállásokat, hátrahagyott irataiban összezavarta, — vagy pedig az ezen iratok nyomán emékiratait összeállító *Danzer* volt az, ki a jelzett hibába esett. Ugyanis *Aulich* az 1849. évi febr. 26. éjjelén hadosztályával nem *Kálón* volt; ő azon este

*) Helyesnek találjuk és igazán azt óhajtánók, hogy ez a szép indítvány ne maradjon írott malasztnak, hanem az ige testté váljon. Fájdalom azonban, a honvédtűgy többnyire mindenütt kifáradt, ellankadt kezekben van. A legtöbb honvédegylet intézőjét már a saját dolga sem érdekli, annál kevésbé van kedve foglalkozni azzal, mely életének több megpróbáltatást szerzett, mint örömet. El vannak temetkezve, mint *Petőfi* „*Bolond Istók*”-jának örege, vagy pedig, mint *Arany János* öreg „*Toldi*”-ja, kit békés nyugalmából s a sír széléről csak egy országos esemény volt képes kizavarni s *Budára*, még egy végső tusára hívni, hogy legyőzze az ellent mikor már:

„Megnyilt a sorompó életre halálra,
Ország czimerének szabadtására”

s hogy mento-ujjával szétüssön a tradíciókat, a hősokeket kigunyoló udvaroncok között. Ez eset után *Toldi* is halálát lelta.

Szükséges volna az, ha a mit a multakban többször hangoztattunk, a honvédegyletek körébe lelkesedni tudó fiatal erőket is nyernének. Így remélni lehetne az ügy javulását. De előbb a központot kellene szervezni, mert az mostani szervezetben a honvédtűgyet sem segélyezési, sem történelmi szempontból nem képes kielégítőleg vezetni.

Szerk.

csakis Maklárig érkezett¹⁾ Ugy Pöltenberg is, mint már említém, ez éjszakát Kerecsenden töltötte.

Hogy előbbi állításomat jobban bebizonyítsam, hivatkozom az *id. Görgey István* „1848—49-ből“ című művének I. kötete 257. lapján közzétett, Dembinsky által *Bayer* ezredesnek tollba mondott, 1849. évi febr. 26-án este 7 órakor kiadott fővezényleti parancsra, melynek szövegéből világosan látható, hogy Aulichnak csakis a parancs kézhez vétele után kellett Maklárról Kálra indulnia. E parancs eredetje a nemzeti muzeum tulajdonát képezi.

Egyébiránt, további fejtegetéseimből is látni fogja a tisztelt olvasó, hogy úgy Dembinsky „emlékiratai“, mint Klapkának „Nationalkrieg“ című művében is csak ugy hemzsegnék az ehhez hasonló tévedések s ferde érvelések; mik mellett mindkét mű úgy tűnik fel, mint egy vert tábornoknak, saját hibáit takarni, vereségeit leplezni akaró jelentése.

1849. évi febr. hó 25-ik napjának éjjelét Pöltenberg hadosztályával Maklárton töltöttük. 25-én a katonai élelmet nem osztották ki, az intendaturának híre sem volt. De volt a honvédeknek megtakarított pénze, min a jószívű lakosoktól nem volt nehéz vacsorát szerezni. Maklári gazdasszonyom nem csak számomra, de a századbeli összes kápláram részére is, előre kialakított olcsó árért jó vacsorát készített. Hasonlóképp járt a legénység is, és így ez estén — daczára a köteleltségét feledő intendatura mulasztásának — valamennyien jólaktunk, utána jól aludtunk. Másnap 26-án korán reggel, verőfényes meleg napon Kerecsendre indultunk; onnan tovább nem a Kápolna felé vezető országúton, hanem a Deménd feleliti magaslaton, mezei úton Feldebrő felé tartottunk. Útközben mindig körünkben volt látható a daliás termeű, erőteljes, fiatal törzstiszt: *Pöltenbergnek* vidám jóságos arca. Fekete paripáján, fején lapostetejű huszár-sipkájával hol elől, hol hátrább lovagolt katonái mellett. Valamennyien szerettük őt, tiszték és legények egyaránt. Együtt szenvedtük át a háborúnak minden viszontagságát; naponként láhattuk miként félti a szegény baka életét, egészségét, s viseli szívéen összes katonái jóllétét. A veszélyes helyzetek alkalmával nyilvánuló lélekjelenléte, s ilyenkor tanusított hidegvérű magaviselete által mindig bámulatra ragadott. Szóval hős volt, s mint ilyen imponált összes táborának.

Lehetett déli 12 óra, mikor Feldebrőre bevonultunk. Ott találtuk Dessewffy hadosztályát s ott láttam életemben először a vörös szalagos vitézeket. Rövid idő múlva a Desewffy hadosztálya elvonult Verpelétre, minket pedig Feldebrőn szállásoltak el.

Fél órai pihenésünkből hatalmas ágyuzás zavart ki. Nyomban megszólalt nálunk is a riadó, s néhány perc múlva kész csatarendben állt hadosztályunk. Pöltenberg szokott stoikus kifejezéssel arcán rövid szemlét tart hadosztálya felett s azt — azon irányban, honnan az ágyu szól — útnak indítja.

A feldebrői dombokon Aldebrőre vezető, — s a Tarnát domináló magaslatokon elvonuló — mezei úton, a mindig hatalmasabban visszhangzó ágyuszó mellett, rohamos lépésekben haladtunk a csatatér felé. Életemben először lettem büszke árvamegyei tót közlegényeimre, kik az 1-ső, 66-ik és a 14-ik honv. zászlóaljbeli magyar fiukkal vetekevedve törtek előre. Mellettünk egyszerre jobbra is balra is előre ügetnek a mi Sándor-huszáraink s megszólal a vezényszó: „helyet az ágyuknak!“ Útat

nyitottunk, melyen át előre száguldoztak ütegeink. Ezek elvonulta után ismét sorakoztunk s az előbbi rohamos tempóban tovább vágattunk.

Szokása volt Pöltenbergnek, hogy valahányszor megszólalt előttünk az ágyu — mindig roham-lépésben indítá csapatait a csatatér felé. Ezt tette később is 1849. jul. 23-án Harsánynál, valamint a következő napon Görömbölynél is, hol egy sokkal számosabb sereg ellenében vitézül, minden nagyobb veszteség nélkül állotta meg helyét Pöltenberg hadosztálya. Így volt ez Győrnél is, hol több mint háromszor erősebb ellenféllel szemközt — reggeltől késő estig dicsőségesen, szinte nagyobb veszteség nélkül — csupán saját hadteste állt helyt.

Mindezeket csak azért említem fel, hogy hadosztályunk (később hadtestünk) szellemét és a Pöltenberg meg katonái között kifejlődött viszonyt megvilágítsam.

Pöltenberg ismerte katonáinak képességét s tudta mennyire bizhat bennük; viszont ő benne a katonái feltétlenül megbíztak. Midőn 1849. évi jun. 28-án Téth felé elkülönített zászlóaljunk a csanaki magaslatokról is leszorítottat, s a győr—szabadhegyi állás felé — tavasz óta most először — hátrálnunk kellett, egyik bakám bizalommal fordul felém e szavakkal: „Ej őrmester uram, ha a generálisunk mai napon is commandiroz minket, bezzeg mi akkor nem hátrálunk!“

A mint már említém, nem tartom feladatomnak részletezni az aldebrői erdőben 1849. febr. 26-án véghez vitt munkát. Az ottani akciónkról csak annyiban emlékezem meg, hogy már koromsetét éj volt, mikor mi Kápolnáról, — hol az ágyuzás már régen megszűnt, — daczára a kiküldött czirkáló csapatoknak, semmiféle értesítést nem nyerve, azon aggodalom miatt, nehogy elvágassunk — a Tarnán átvonultunk és éhgyomorral nagyon későn Kerecsendre értünk. Az alatt az előbbi félreértés is megszűnt, mert a Pöltenberg személyes vezetése alatt, *Kápolna* felé újra ellovagolt huszár őrsjárat, csapatainknak azon hírt hozta, hogy Kápolnát még tartja Dembinsky. És egyúttal még ismertette Pöltenberg a fővezér azon parancsát, hogy másnap, azaz febr. 27-én korán hajnalban a Tarna melletti, csak most elhagyott állásunkon, kell lennünk. Hogy ez minden trombita és dobszó mellőzéseivel, kevés zajjal történhessék minket csak udvarokon, pajtáiban szállásoltak el, szigoruan megtiltva a lakokba való bemenetelt.

A Görgey hadtestében, tehát a Pöltenberg hadosztályában is szigoru fegyelem uralkodott. Következőleg senki sem mert a magánlakokban alkalmatlankodni. A falusi korcsmában sem inni sem enni valót nem kaptunk s így éhesen s a napi durva munkáktól megviselve heveredtünk le, várva az indulási óra érkezését.

Görgey Arthur a „Mein Leben und Wirken“ című műve I. részének 232. lapján, — azon alkalomból, midőn Guyon 1849. évi febr. 26. 27. éjjelén hadosztályának biztos, jókori bevonása céljából Kápolnáról Mező-Kövesdre személyesen ellovagolt, — azt mondja, hogy útközben Kerecsenden egész véletlenül Pöltenberg ezredesre s hadosztályára bukkant. Helyre igazítva Pöltenbergnek a mult napi csata eredményéről nyert téves értesülését — közölte vele a következő napi feladatát. Hozzáteve, hogy szükség esetén még hajnal előtt induljon az aldebrői állására.

Legyen szabad megjegyeznem, hogy Görgeynek a fentebb írt állítása, közvetlen tapasztalatom szerint is, — szóról-szóra való.

Magam elé tűzött feladatomból megoldhatása végett hivatkoznom kell továbbá azon okmányra, melyet a

¹⁾ „Mein Leben und Wirken“, I. k. 229. lap (Görgey). „Nationalkrieg“ I. k. 247. és 250. lap (Klapka).

Pöltenberg hadosztályában szolgált *Souper Károly* törzskari őrnagy, hadosztályának a kápolnai csata második napján viselt dolgairól megírt, s melynek eredeti je id. Görgey István munkája szerint (I. köt. 264 lap) a nemzeti muzeumban a Görgey család levéltárában fekszik.

Ezen okmány szerint: 1849. febr. 27-én korán reggel, úgy Kápolnát, mint Verpelét, majdnem egyidejűleg támadta meg az ellenség. Pöltenberg tehát a jobbszárny támogatása végett Verpelét felé sietett. Midőn odaérkezett, a Klapka csapatjai már ki voltak a faluból szorítva. De az I-ső honvéd-zászlóalj s az I-ső utász-osztály rohammal visszavették a falut s azon voltak, hogy abban tartósan elhelyezkedhessenek. Ekkor a falu másik végéről előrohano ellenséges lovaság gyors visszahúzóásra kényszerítette őket; ha nem így tesznek — könnyen elvágathattak volna csapatjuktól. E pillanatban Pöltenbergnek, a Verpelét előtti homokos magaslatokon felállított huszársága veszélyeztetett gyalogcsapatainak támogatására előrohant s az ellenséges lovaságot oldalt, gyalogságunk meg előlről támadta meg s kényszerítette, hogy rendetlen futásban, a falu mögött keressen menedéket. Most *Kossuth Sándor* dandára (közte azt I-ső honv. zászlóalj is) a Verpelét előtti magaslatokra visszahúzódik, míg Zambelinek a jobb szárnyon levő dandára, a nagy tömegekben ismét előrohano ellenséges lovaságot megtámadja s három darab lovasági ágyuját elveszti, miket azonban a *Pászthory* kapitány vezérlete alatt ismét előtörtető *Sándor* huszárajainknak visszafoglalni s megmenteni sikerült.

A mi ezen harcznak bővebb ismertetését, s különösen Verpelétről egészen a kerecsendi magaslatokig, Görgey Arthur hadtestparancsnokunk személyes vezénylete alatt eszközölt visszavonulásunk, valamint a kerecsendi magaslatoknak körömszakadtig való megvédésének leírását illeti, ezek kitűzött feladatunk körén kívül esnek s így a tudni vágyó szíves olvasót kérem, hogy e tekintetben Görgey Arthurnak „*Mein Leben und Wirken*“ című műve (I. köt. 238–245. lap); id. Görgey Istvánnak ezt is magában foglaló visszaemlékezései (I. köt. 265–71. lap) s más ismert nevű szerzők műveiből mérítsen bővebb felvilágosítást.

Csak azt látom még szükségesnek, hogy Pöltenberg hadosztályának a Souper Károly főnnebbi hivatalos jelentéséhez csatolt létszám kimutatását közöljem.

Ezen adatok szerint Pöltenberg hadosztály 1849. febr. 26. és 27-ik napján a következő csapatokból állott.

Zambelli dandára:

A 14-ik honv. zászlóalj *Bukovszky* őrnagy alatt 450 emberrel.

A 66-ik honv. zászlóalj *Gózon* őrnagy alatt 500 emberrel.

2 század utász *Beke* kapitány alatt 110 emberrel.

6 század *Sándor* huszár 300 lóval.

Az I-ső számú lovasüte *Láczay* hadnagy alatt 7 ágyúval.

Kossuth Sándor dandára:

Az I-ső honv. zászlóalj *Pósta* kapitány alatt 550 emberrel.

Az 51-ik honv. zászlóalj *Ujlaky Ede* kapitány alatt 600 emberrel.

2 század *Sándor* huszár 100 lóval. Az 5-ik számú 6 fontos gyalogüte *Harsay* kapitány alatt, 6 ágyúval.

Összes létszám:

Zambelli dandára 1360 ember, 300 ló, 7 ágyú;

Kossuth „ 1250 „ 100 „ 6 „

Mindössze: 2610 ember, 400 ló, 13 ágyú.

A mi zászlóaljunk (az 51-ik) ez alatt, mint végső tartalék, a Verpelét előtt elterjedő magaslatokon volt, ágyúink megvédése céljából felállítva. S így én a legkedvezőbb helyzetben feszült figyelemmel kísérhettem minden legapróbb mozzanatot, mely alattam s a Verpelét előtti küzdőtéren lejátszódott. Láttam s a legnagyobb határozottsággal emlékezem, hogy a Kossuth S dandarából való I-ső honv. zászlóalj és a Zambelli dandarába beosztott utászosztály volt az, mely a Klapka csapatai által kiűrt Verpelét rohammal vette vissza az ellenségtől; hogy a Zambelli dandarából való gyalogság között a Bukovszky őrnagy vezénylete alatti 14-ik honv. zászlóalj volt az, mely a falu felső végén, tehát a mi jobb szárnyunkon kibontakozott „*Prinz von Preussen*“ nevű vértések dühös rohamát, a hirtelen alakított négy-szögből, bátor sortüzelés által visszaverte. Láttam azt is, hogy azon huszárok, kik Zambelli dandarából odavesztett 3 drb. lovaságyut a vértesektől visszafoglalták, nem mint Klapka állítja Új százados, hanem *Pászthory* kapitány vezérlete alatti *Sándor* ezredbeliek voltak a Pöltenberg osztályából. Állításaimnak hitelesebbé tételé végett hivatkozhatom *Horváth Mihály* tört. művére, (II. köt. 256. lap), a *Gelich Richárd* dolgozatára (II. köt. 428. lap), a *Rüstowéra* (I. köt. 274. lap). Végre hivatkozhatom az ezen csatában személyesen résztvett id. Görgey István már idézett művére is (I. köt. 264. lap). Az ezekből merített meggyőződés és a Souper Károly fennebb idézett hivatalos jelentése minden tekintetben megegyeznek eme — hű visszaemlékezésem alapuló — leírással. Melyek után egy, — az akkori eseményekkel teljesen ismeretlen egyén is, világos, tiszta képet nyer, az actio elején, Klapka csapatai által kiűrt Verpelét visszafoglalására alkalmazott csapatok minőségére nézve.

Ámde Soupernek ezen hivatalos jelentését nem lehet eléggé kimerítőnek találni, mert nincsen benne megemlítve, minő utasítást kapott Pöltenberg, aznapi teendőire nézve a főhadi vezénylettől, és milyen időben, reggel hány órakor indult el Pöltenberg hadosztálya Kerecsendről, a Kápolnán lefolyt, második napi ütközetben részt venni? Végre hol idézett Pöltenberg hadosztálya addig is, míg a Klapka csapatai Verpelétről kiszorítottak?

Kötelességemnek érzem e kérdésekre a feleletet megadni.

Az első kérdésre elegendőképp megfelel id. Görgey István művének erre vonatkozó része (I. köt. 257. lap). Látható itt azan napi parancs, melyet Dembinsky febr. 26-án éjjel kibocsátott Kápolnán, s melynek eredetije — nevezett szerző szerint a nemzeti muzeumban van. Ezen parancs tartalma szerint Pöltenberg határozottan utasítva lett, hogy *debrői állását* tartsa.

A második kérdés eldöntésére csak azt hozhatom fel, miről mint szemtanúnak határozott tudomásom van. Ugyanis, amint febr. 26-án késő éjjel, a kerecsendi-gazdák udvaraiba éhgyomorral elszállásoltak, épen olyan éhesen már korán reggel — hadtestparancsnokunk: Görgey Arthur szóbeli parancsához híven — még hajnal hasadta előtt tovább indultunk, hogy a 26-án elhagyott aldebrői állásunkat mielőbb elfoglalhassuk. Hová, — hogy az ellenséges csapatoktól odáig is biztosítva legyen, — Pöltenberg még éjjel előtt erős lovas csapatokat rendelt.

Átvonuláskor Kápolna és Verpelét tájon még setét és mély csend uralkodott. Csak reggeli 8 óra felé dördült meg először Verpelétnél az ágyú, mely nyomban Kápolnánál is visszhangra talált. Ez volt a jelszó s

azonnal megkezdődött a napi munka az egész vonalon. Nemsokára elöttünk is mutatkozott az ellenség, t. i. azon része, melyet Vindischgrätz Kápolnáról és Gyöngyösről Verpelét felé, illetve a domoszlói útra¹⁾ azon utasítással küldött, hogy az ő hadközepe (zöme) és balszárnya (Schlick) között összeköttetést létesítsen.

A szabadságharcunkra vonatkozó összes iratok átanulmányozása után sem jöhettem annak nyomára, hogy tulajdonképen hány óraker érkezhetett Pöltenberg kezeihez azon fővezényleti parancs, melylyel arra utasította, hogy siessen Klapka támogatása végett Verpelétre. Egyedül Rüstov munkája az, mely erre nézve is meg-

lehetősen megbízható tájékoztatással szolgál. Ugyanis azt mondja Rüstov: „Schlick febr. 27-én csak reggel 7 óraker akadt a magyarokra“, t. i. a Dessevfy hadosztályára.

(Folyt. köv.)

in Bulla György

nyug. kir. járásbíró, 1848-49 h.-hadn.

Degre Alajos beszéde.

(Elmondotta a budai honvédszobor leleplezése alkalmával.)

Hazafias gyülekezet!

Itt a feltámadás.

Lelki szemeink előtt megnyíltak a sirok, s a ma negyvennégy éve elesett hősök alakjai képzeletünkben felvonulnak.

A deli vitéz *Almásy Felix* ezredes, a rettenhetlen *Burclina* Don Miguel őrn, azon Don Migueleké, kik vitézségükkel a halhatatlanságra ép úgy rászólgáltak mint I. Napoleon világhírű gárdája; *Perczel* Ferencz, *Lovász* Sándor, *Ghyczy* Istv., *Kleinheincz* s még sok főtiszt, számtalan altiszt, s tömérdek névtelen hős. Tudni akarják: van-e még

Magyarország, melynek védelmére fegyvert ragadtok? áll-e még

ez ezred-éves alkotmány, melyért magokat feláldozzák? a fa, melynek gyökereit szivvérökkel öntözték, megtermette-e a szabadság, jólét és béke gyümölcseit?

Felelet rá e szobor, itt e helyen.

Felelet, rá hogy az országgyűlés hivatalosan megjelent a ház nagy nevé elnökének vezetése alatt, ki a nemzet nevében koszorut helyez a szoborra.

Felelet e diszes nagy közönség, mely ide sereglett, hogy ma lerójjá a kegyelet adóját

A nemzet üdvözöl fiteket, kik vért s éltet áldoztak a legszentebb ügyért. Ti hiven betöltöttétek Isten és a haza iránti kötelességeiteket, mint betöltöttétek azok is, kik a magasztos eszmeért veletek együtt harcoltak.

Nem kellett most, mint hajdan az országban a véres kardot meghordozni, hogy sereget gyűjtsenek, (nem volt szükség alispáni rendeletre, szolgabírói foganosításra, hogy ujonczokat állítsanak, elég volt illetékes helyről ennyi: A haza veszélyben van, s a pap az oltártól, tanárok s tanítványok könyveiktől, a vőlegény menyasszo-

nyától s az ország összes ifjusága osztály-különbség nélkül mindenétől mi otthon kedves, lelkesedéssel vált meg, hogy véré, életét hazájának felajánlja.

Ezekből váltak aztán azok a honvédek, kik nemsokára csodákat műveltek. Vagy nem volt-e borzasztó csoda Branyicskó megvétele? Es a tápióbicskei hallatlan fegyvertény, hol a hibat két ellenséges üteg keresztüzenben tartván, a

halhatatlan harmadik zászlóalj, versenytársával a veressipkásokkal, a haláleszméjének megvetésével — vakon rohantak a hídra s véres áldozatok árán hatalmukba kerítették. Nem tekintve, hogy egy harmada ott veszett, szurony szegezve — rohammal az ellenséges ütegeket is elfoglalták. A legdicsebb tábornok levett csákoválv lovagolt végig a bámulatos csapat arczéle előtt

A hazafias lelkesedéstől ittasult

vitéz sereget azok a félistenek az egész hadsereg által bálványozott tábornokot győzelemről-győzelemre vezették, a lángoló hazaszeretet s a lelkesedés ragadta a csatákban előre, mindig előbbre, Hatvan, Issaszeg, Vác, N.-Sarló, Komárom mind meg annyi véres diadal, s így babéroktól elhalmozva értek Pestre, hol a keserü elhangoltsággal küzdő lakosokat üdvriadalom rázta fel merengéseikből. Öröm kitérése viharzott végig az utczákon, s a néptelen helyek egyszerre megteltek sokasággal, s eget rázó éljennel. Az első huszár-örszemeket üdvözölték.

Virágokat szórtak, s kendőket lobogtattak elébök; a kiknek sikerült egy-egy nemzeti zászlót elrejtteni, azt most kitézték. Az egész várost valóságos örömláz lepte el. Minden úton iparkodtak elragadtatásukat kifejezni. A huszárok kezeit, térdeit csókolták, s akik nem értek hozzájuk, paripáikat csókolták. Egy máig is élő, kiváló úrnő lelkesedésében zsebkendőjét teletömve pénzzel oda nyújtotta az egyik huszárnak, ki a pénz markába szórva. visszaadta azzal a megjegyzéssel: ad nekünk a haza, a kendőt pedig zsebregyűrve, szól: ezt megtartom emlékül. (Ilyen önzetlen, ilyen büszke volt a honvéd.)

Csoport a budai honvédszobor leleplezésén résztvevőkből.

¹⁾ „Winterfeldzug“ 300, 305. és 306. lap.

Ős Budavárát a nemzet virágaiból — az ifjúságból összeállított koszoru fonta körül, a hegyre ellenben súlyos kőkoszoruban a vár falai nehezültek; lent májusi úde tavasz honolt, fent rideg téli kopárság. Napok óta szórják fel s le a villámokat. Csodálatos! a virágkoszoru szilárdabbul állja a gyilkos tüzet mint a kőkoszoru. Hulltak, erősen hulltak a virágok, de termettek helyihők ujak; fent omlottak a falak, de azokat nem pótolta semmi.

(Vége köv.)

A budai honvédszobor-bizottság ülése.

A budai honvédszobor-bizottsága jun. 3-án délután **Degré** Alajos elnöklete alatt ülést tartott, amelyen a honvédszobor számadásait s még ezután elvégzendő ügyeit tárgyalták. Zajos jelenete volt az az ülésnek, a midőn **Krivácsy József** a jegyzőkönyvi rosszalást akarta kifejeztetni **Mikár** iránt, mert körlevelekben akarta a vidéki egyleteket az eredeti programmal való ellenkezésre bírni. Minuciózus pontossággal adtak számot a kiadásokról, a befolyt adományokról, aggodalmas sulyt vetvén arra, hogy világosan kiténjék, mit, hova s mily célra fordítottak. Rigorózus voltukat jellemzi, hogy nem adták ki egészen a fővárostól kiutalványozott 2000 frtot, megmaradt belőle 5—600 frt.*)

Az ülés lefolyása ez volt:

Reményi Antal bejelentette, hogy **Wekerle** miniszterelnök szívesen fogadta a küldöttségnek azt a kérését, hogy a honvédek hódoló feliratát nyújtsa át a királynak. A miniszterelnök biztosította őket, hogy a király ezúttal is ki fogja mutatni a honvédek iránt tanúsított jóindulatát.

A pénztárban mutatkozó 519 frt költségtöbblet és 800 frt apróbb kiadás fedezésére a fővárost kérik meg. **Apponyi** Albert gróf és **Fornszek** Sándor 200—200 forintot, **Radák** Istvánné báróné 100 forintot adományozott a leleplezés költségeire; az adakozóknak a gyűlés köszönetet szavazott.

Élénk vitát keltett az a kérdés, hogy hová helyezték a szobor talapzatára helyezett koszorukat és szalagokat. A kilenczes bizottság azt ajánlotta, hogy adják oda ideiglenesen, letétképpen a **Kreith** gróf-féle **Ereklye-muzeumnak**, a míg országos muzeumban el nem helyezhetik. Ez sokakban aggodalmat keltett, nem szeretnék a kegyeletes emlékeket magánkézre adni. Erre azt mondotta **Krivácsy** ezredes, hogy bizony jó lenne, ha a nemzeti muzeumban lehetne elhelyezni az ereklyéket, de ott azt felelték, hogy a *pinceszébe*, vagy a *padlásra* tenék. Ott pedig megennék vagy a patkányok, vagy az egerek. Jobb tehát átadni az **Ereklye-muzeumnak**, a melyet a kormány át fog venni és így a koszoruk és szallagok a nemzet birtokába fognak jutni. A bizottság azután elfogadta a kilenczes bizottság indítványát: az emlékeket el fogják helyezni a **Kreith** gróf muzeumban, hathatósan jelelvén, hogy az öreg honvédek fentartják magoknak a tulajdon- és ellenőrzési jogot. Kikötik azt is, hogy a művirág-koszorukból az évforduló napján évenként négy a szoborra, három a honvédsírra tétessék. A függetlenségi párt ezüst koszoruját visszaküldik a párt-nak, a mely a muzeumban fog számára helyet keresni, három koszorut a krisztinavárosi templomban helyeznek el.

*) Ebből telt volna az öreg honvédek részére ülőhelyekre, elszállásolásra stb.

Zala György egy levelében azt a véleményét fejezi ki, hogy az erdélyi nők koszoruját nem lehet a szobor-talapzatra helyezni, mert a vas a talapzatot tönkreteszi. E véleményt a gyűlés elfogadta.

Elhatározták azután, hogy a honvédszoborra vonatkozó összes adatokból memorandumot iratnak e főváros számára, a mely törzskönyvet tart fenn minden egyes szoborról. Ez legyen alapja a honvédszobor törzskönyvének. A memorandum szerkesztésével **Reményi** Antalt bízták meg.

Végül a rendezésben résztvevő fővárosi tisztviselők díjazásáról volt szó. **Amtmann Géza** és **Melly Béla** jegyzők kijelentették, hogy közreműködésükért nem számítanak jutalomra: hazafiságból tettek, a mit tettek. Az írnokoknak és díjnokoknak némi díjat szavaztak meg.

Az ülés végén felállt **Krivácsy József** és kárhóztatva a bizottság főjegyzőjének azt az eljárását, hogy a midőn már bevégezett dolog volt, hogy a leleplezést május 21-én kívánják megtartani, ő nem átalotta a vidéki honvédegyletekhez körlevelet intézni s abban őket a június 8-ika mellett való nyilatkozatra rábeszélni.

Ha ez neki sikerült volna, a legnagyobb szégyent hozta volna a bizottságra, melyet most a szóló arra kér, hogy **Mikár** eljárása felett rosszalását fejezze ki

Mikár Zsigmond azt hozza fel védelmére, hogy ő körleveleket, mint magán ember (!) a maga felelőségére (!) küldte szét s különben is most már szuperálva van a kérdés.*)

Többek hozzászólása után, kik mind abban a nézetben voltak, hogy jobb lesz békésen elintézni a dolgot, melynek fogantja úgy sem volt, az öreg **Krivácsy**, indítványa felett napirendre tért.

Szemle.

A **Budapesti Szemle** májusi számában van egy szakszerűleg megírt ismertetés, melyet **Hegyesi M.**, lapunk kiváló munkatársa tesz közzé Ujhegyi „Budavár keletkezése és hadtörténelmi multja” című könyvére. A munkára nézve, mely **Budavár** hadászati multját 1848-ig ismerteti, megjegyezvén, hogy azt utolsó szabadságharcunk történelmére is nyereségnek tartja, önálló véleményt ad azon kifejezése ellen, hogy különösen **Görgeyn** az ápril 14-iki függetlenségi nyilatkozat után oly mérvű közönyösség vett erőt, hogy ő a hadtestparancsnokokat önállóan működni engedte, minek következtében történtek a zsigárdi és peredi csatavesztések. Ez állításait azzal okadatozza, hogy a feldunai hadsereg fővezérsége **Görgeytől** elvonatott és **Bemnek** lón fentartva. **Görgey** elfogadta a hadügyminiszteri tárczát, hol jelenlétére a hadkiegészítési teendőik körül nagyon is égető szükség volt. Így a budavári ostrom alatt is **Klapka** csak mint **Görgey** helyettese vitte a hadügyi tárczát s május utolsó hetétől június utolsó hetéig **Görgey** figyelme megoszlott a hadkiegészítés hadügyminiszteri teendőik és a hadsereg között. Tőle várták a **Bem** által megindítandó támadó hadjárat előkészítését, s miután **Bem** nem jött, s telt az idő, bízták rá szükségből az új támadás vezetését is.

A ki ez időszakot és benne **Görgey** fáradhatlan sokoldalú tevékenységét, ennek nehézségeit tanulmányozza, meg kell hogy győződjék a **Görgey** gyanustó állítás valótlanágáról. A hadtest parancsnokokat önállóan működni azért engedte, mert ily hosszú harcvezetésen a fővezér maga szemé-

*) Vajjon miből állott volna az a felelőség, a melyet **Mikár** beteges állapotában elvállalni tudott volna?

lyesen mindenütt jelen nem lehet. Hadászatiilag egyetlen kapcsolatos átgondolt terv szerint indult meg Görgeynek nyári támadó hadjárata. Két hadtestparancsnok fejtelensége okozta a június 16-iki és 21-iki vereséget.

Az altábornokok önálló működése rendszer volt Görgeynél és helyes előre gondolkodás volt ez, egy ember részéről, ki ott, hol személyesen vezényelt, önmagát kellő pillanatban feltétlenül ki szokta tenni az elesés veszélyének. Hadd legyen saját eszén és lábán állni tudó vezér, — az önálló vezetésben kifejlődött tehetség, a ki a helyébe lép. Ezen elvét, szándékát nem tudták sokan megérteni! Klapka emlékiratai, melyeket Ujhegyi felhasználott, mint Hegyesi kimutatja — nem csalhatatlan kútfők, és sajnos, hogy sokan kellő kritika és utánnézés nélkül indulnak utána.

Honvédek albuma.

— Tizedik csoport. —

Összeállította az ereklye múzeum őrc.

(Csoport a budai szobor leleplezésén résztvevőkből.)

A budai-honvéd szobor leleplezésre felrándult társaság egyik csoportját mutatjuk be képből *példaadás okáért*. Ez a kép elmagyarazza, hogy egy ily ünnepélyes alkalomnak a felhasználása milyen előnyös arra nézve, hogy a bajtársak magukat képből megörökítsék a kolozsvári orsz. ereklye múzeum részére az útókor számára. Évről évre mind becsesebbek lesznek ezek a képek, melyek ma könnyen előállíthatók és becsesek lesznek azok az emlékiratok, a melyek ezekkel be érkeznek s melyek egy-egy sokszor, még meg nem világított részét mutatják be az eseményeknek. Hisz a bajtársak mindenike egy-egy élő kútfeje szabadságharcunknak; mindenki tud olyat a mit sokszor ön maga sem tart fontosnak, de a mi a történelem kiegészítésére mégis lényeges lehet.

Meg kell ragadni minden alkalmat és sietni kell a honvédeknek arcképekben való megörökítésével. Az élet fájáról a szél mindennap több levelet lehullat s a mi ma még lehetséges lett volna, lehetetlen lesz, már holnap. A képen levőket a következőkben mutatjuk be:

Az első sorban ott ül *Végh Bertalan* ezredes, ki lapunk m. é. folyamának 62. 181. 188. 233. oldalain már közölte vissza emlékezéseit. Róla a 49. 50. oldalon foglaltatik leírás.

Mellette *Inczedy Samu*, a kolozsvári honvédegyelet elnöke, ki mint maga elbeszélte lapunk m. é. folyamának 128—234. lapjain, ezredesből közlegény lett közlegényből pedig ezredes s kiról a 136. lapon foglaltatik megemlékezés.

Szabó Sámuel tüzér-főhadnagy, tanárról fenntartjuk magunknak egy más alkalomra a méltó és részletes megemlékezést. A minden hazafias és kulturális ügyért lelkeseni tudó és tetterős nemesszívű férfiről lapunk f. é. folyamában a 85. oldalon az aradiak közölte megemlékezést.

Gornisevitz Kelemen őrmester lengyel földön született Wielitzkán 1827-ben. A szabadságharc Magyarországra hivta s mindjárt az elején beállt az 1. honv zászlóaljba, melyben mint őrmester a fegyverletételig küzdött. Két fia közül egyik vasúti tisztviselő Kolozsvárt, a másik pedig tanár Munkácson.

Kalmár József főhadnagyról lapunk m. é. 157. számában már szóltunk. Kalmár a 19. zászlóalj még élő töredékének egyik összetartó eleme. Ma is úgy lelkesedik mint 1848—49. márcz. 15-én, melynek eseményeiről a f. évi folyam 48—49. lapján közölt leírást a muzeumba adott emlékiratain kívül.

Bay János hadnagy ma is tetterős. lelkes, a honvédek körül munkás férfit. Élete telve van nevezetes epizódokkal, mik tanulságosak is. Itt adunk belőle kivonatot:

Szegény szülőktől származott, a kiket nem is ismert, mert három éves korában árván hagyták. Anyja testvére Gábor József, a ki nagyvárad tanár volt nevelte egész 12 éves koráig. Akkor bevették az ügyvezett Szt.-József-intézetbe („Salamon-fundatio“-ba). Ezen intézetben volt egészen 1848-ig — sokat éhezve és sokat fázva (mert a háló szobát sohasem fűtötték.)

Mint honvéd szolgált 1848 június 3-tól egész 1849-ig a fegyverletételig, a mely itt Erdélyben Zsibónál történt. Szolgált a 32-ik zászlóaljnál 1848-ban a szenttamási sáncz ostrománál és bevételénél és Lázárfalván. Résztvett az 1849. évben Janku ellen — a folytonos lerohanást ellenőrzendő, — majd sok fáradozásban és nélkülözésben kimerülve pár hónap báró Egloffstein tordai ténparancsnok irodájában mint számvevő tiszt működött.

A Zsibón történt fegyverletétel után Felsőbánya felé utazván (szegényes polgári öltönyben), ott egy özvegy asszonynál volt elszállásolva, ezen özvegyasszonynak férje a pénzverőháznál igazgató volt, a ki a csatában elhalt, 2 fia szintén a csatába halt el. A nő boldognak érezte magát, hogy honvédeknek segíthet. Pár hétig tartózkodott itt, ámde ezen ezer ijedelmek között. A jólét (értvén a jó táplálkozást) hamar nagy veszedelemmé fejlődött, mert nyomukba jött Urbán tábora és a muszka sereg, a kik faluról-falura nyomukba jöttek, összeszedni és felkoncolni a futó honvédeket. Felsőbányán halálbüntetés terhe alatt ki lett hirdetve, hogy ha gazdánál honvédet vagy felszerelvényt találnak elrejtve, a kinem szolgáltató házigazda a piaczon fog kivégeztetni. Az özvegyasszony kiküldötte őt cselédjei által az erdőkre egy kis élelemmel, a hol a kohóknál (érczolvasztó kemence) és vízi érczuzóknál, mintegy 10 napig bujdosott, végre a muszka sereg és Urbán csordája tovább folytatta útját, itt végezve bosszuálló dühét szegény bajtársain.

Ezentul még pár hétig tartózkodott jóltevő őrangyalánál, míg végre innét egy gubás szekeren a gubák közé rejtőzve előbb Nagykárolyba menekült, a hol országos vásár volt, onnét pedig néhány nap múlva haza Nagyváradra utazott ezer veszély és éhség között. Itt testvérbátyjánál elrejtőzött, de itt is csak pár hétig lehetett, mert a városi hatóság megtudta, hogy hazaérkezett, kereste azért, hogy az illetékes hadi bírósághoz, Haynau rendelkezésére kiszolgáltatassa, Nagyváradról is menekült tehát a szomszédfalvakba Csehi, Rontó, Hajó, Pecszentmárton sat. községekbe, honnét majd az erdőbe, majd Püspökfürdőbe, Felixfürdőbe estenként be-benézgett, majd a körjegyzőségekhez, felváltva néhány napig bujkált, zsugorogva zsebjeibe azt a szép és oly jóízű sárga málét. Sok szenvedés után végre 1850. évben az ideiglenes kataszter beálltával kataszteri mérnök-gyakornok cím alatt Mis Rovszky kataszteri főmérnök elnézése folytán kataszteri mérnök-gyakornok lett. Ebből kifolyólag lépett a mérnöki pályára, hogy a németnek hivatalnok ne legyen, 1854-ben már ön álló tagosító mérnök volt az Eszterházi derecskei uradalmában; később a fő mérnök elhunytaival az összes Derecskén hátra levő községek mérnöki teendőit ő végezte be. N.-Szalonta felmérését és resignatioját is ő teljesítette 1871-ik évben 1856-ban megnősült, ezen első nejétől 1 fiu 1 leány gyermeke van, a kik még maig is élnek, másodsor 1872 évben nősült meg, ezen nejétől 4 gyermeke van 3 leány, 1 fiu.

1876. óta a kolozsvári kataszteri kerületben foglalkozik. Most már a 70-ik évében van s csak néha-néha talál mérnöki munkát, igen szerény viszonyok között tarthatja fenn családját, Legnagyobb boldogsága 6 élő gyermeke; s lelki megnyugvására szolgál az a tudat, hogy a midőn a hazának szolgálhatva, azok között — habár porszemnyi tért foglalt ott el, — akik Európa homlokára feltűzték, az elévülhetetlen magyar vitézség — magyar dicsőség legfényesebb koszoruját.

Halálozások.

Honvéd-egyleteket, munkatársainkat s lapunk barátait kérjük: a halálozásokról sziveskedjenek egy-egy rövid tudósítást írni s a gyászjelentést az ereklye-muzeum számára esetről-esetre beküldeni.

Baldzs Zsigmond 11. zászlóaljbeli segélyezett honvéd e hó 28-án elhalt Kolozsváron a Károlina kórházban. Elaggott özvegye, kit kegyelemből tart a belfarkas-utcai leányiskola, kéregetés útján gyűjtötte össze az összeget, hogy a honvédet eltemethessék. A honvédszegélyezésre az állam által adott százezerekből nem adnak egy ilyen szegény eltemetésére, ama bölcs szabály miatt, hogy ha a honvéd 48-49 után nősült, özvegye kezeihez temetkezési illeték nem jár. Az ilyen honvédet tehát, özvegye ássa el önmaga. A negyvennyolczas honvédek figyelme kikellene, most, hogy terjedjen arra, hogy a bajtársak segélyezése és tisztességes eltemetése a humánus elveknek megfelelően szabályoztassék. (Ellenzék.)

Köleséri János városi polgár és asztalos-mester Kolozsvárt meghalt május 28-án. Köleséri, mint 23 éves fiatal iparos lépett a honvéd szolgálatba. Beállta után nem sok időre a fegyvergyárba rendelték, hol mint munkás, egész a fegyverletételig dolgozott. Sok nevezetes dolognak volt szemtanuja, melyeket, a mikor beadta igazolványait 1891-ben a kolozsvári ereklye-muzeumnak, leírni ígért Kár, hogy nem tette, ki tudja, mily adatokat vitt magával a sírba. Köleséri, mint városi polgár is köztiszteletben és becsülésben részesült. Egykor jó módban élt és sokát áldozott a közügyekért. Most azonban egy idő óta nem kedvezett neki a sors, küzdött anyagiakkal és küzdött évek óta a betegséggel. Előbbi daczára polgártársai, ismerősei tiszteletét és becsülését mindig megtartotta.

Lükő Géza a görögői kerületnek több országgyűlésen képviselője, a függetlenségi és 48-ás párt alelnöke, tegnap meghalt Tornán hosszas betegség után. Lükő Géza 1822-ben született Tornamegyében. Iskoláit Rozsnyón s Eperjesen végezte, míg ügyvédi oklevelet az 1843—44 iki országgyűlés folyama alatt Pozsonyban nyert, mely után huzamosb ideig Tihanyi temesi grófnak volt titkára, de a hivatalából hazaszólitota megyéje, hol alig 24 éves korában alszolgabirónak választatott meg. Másfél év mulva, 1848-ban főszolgabiróvá választotta Tornavármegye s e minőségben találta őt Batthyány miniszterelnök felhívása, hogy szabad csapatok alakíttassanak. Lükő Géza azonnal hozzájárult ily csapat szervezéséhez s rövid idő mulva kétszáz főből álló önkéntes sereg állott készen, mely egyik tisztjévé Lükőt megválasztotta, ki Görgey táborában a kápolnai ütközetben Verpelétnél súlyosan megsebesült. Fölgyógyulván, újra elfoglalta főszolgabirói hivatalát s nagy tevékenységet fejtett ki Tornamegyében a szabadságharcz érdekében. Paskievics herczeg egy cserkesz csapatot küldött ki a tornaiak megfékezésére. De Lükő megmenekült s helyette Sass orosz tábornok egy elfogott kereskedőt halálra is ítelt, de a tévedés kiderült s a megszabadult kereskedő sietett figyelmeztetni Lüköt, mi vár reá, ha az oroszok kezébe kerül. A szabadságharcz lezajlása után egy ideig bujdosott, majd birtokára vonult és gazdálkodott. 1861-ben Tornamegye másodalispánná választotta, de nemsokára letette hivatalát. 1865-ben a görögői kerület megválasztá képviselőjének, 1872-ben Tornamegye alispánjává lett, de egy év mulva a görögői kerület újból megválasztotta s azóta folytonosan ezt a kerületet képviselte függetlenségi programmal. A református egyházi téren is élénk tevékenységet fejtett ki,

huzamosabb ideig volt tanácsbíró, egyházmegyei gondnok, tagja volt a debreczeni zsinatnak, a konventnek, a konventi legfőbb bíróságnak, Mint képviselőt a függetlenségi párt alelnökévé megválasztotta. A két utóbbi országgyűlésen már nem volt képviselő, mert betegsége miatt nem vállalt mandátumot.

Rózsafy Mátyás magyar emigráns Washingtonban meghalt, s az egész amerikai magyarságnak ismert alakja volt. Pályafutása ez volt:

Komáromi fiu Rózsafi, ki már 18 éves korában a *Komáromi Értesítőt* szerkesztette; lapjának első munkatársa akkor Hidassy Kornél, a szombathelyi püspök Rózsafinak iskolatársa volt. A szabadságharcz alatt Klapka seregében szolgált s azok közé tartozott, a kik Komárom kapitulációját mind végig ellenezték. Tagja volt az utolsó időkben támadt összeesküvésnek, melynek czélja lett volna a vár átadását megakadályozni. A vár védőinek kivonulása után Rózsafy nem ment mindjárt külföldre, hanem Erdélyben bujdosott és egyideig mint oláh juhásztor a havasi legelőkön lappangott. Az ötvenes években menekült ki a szabad Amerikába s ott is maradt haláláig. Résztvett az amerikai polgárháboruban s ezredesi rangot szerzett. Majd családot alapítva, Washingtonban telepedett meg s szabadalmi íródat nyitott, később pedig a statisztikai hivatal tisztviselője lett. Ezt az állását, mint dühös republikánus elveszítette, mikor a demokraták kerekedtek felül. Rózsafy 63 évet élt.

Menyősi és jobbágytelki *Tolvaly Ferencz*, hites ügyvéd, az 1848-49. magyar szabadságharcz honvédhadnagya, Maros-Tordamegvének 21 évig egykori főszolgabirója, Maros-Tordamegye köztiszteletben állott érdemes férfia, 72 éves korában mult hó 28-án meghalt Pókán.

Vizner József, 1848—49-es honvéd és a szabadkai „Pest-város” szálloda volt bérlője, f. hó 4-én, életének 63-ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt. Temetése f. hó 5-én d. u. 4 órakor — a szakadó eső daczára nagy részvét mellett ment végbe. A régi honvédek közül ott voltak: Antonovits Máté kir. közjegyző, Malachovszky László nyug. városi tanácsnok, Vukovits Simon városi pénztárnok, Pachér István nyug. városi tisztviselő, Radics Jakab tanító, Szalay Antal iparos. A város főbb tisztviselői közül is — a polgármesterrel — számosan megadták a végtisztességet a derék, becsületas „Jóska bácsi”-nak. A család részéről kiadott gyászjelentés így szól: Özv. Vizner Józsefné szül. Hoffmann Sarolta fájdalommal jelenti, hogy szeretett férje Vizner József f. hó 4-én, reggeli 6 órakor, élete 63-ik, boldog házassága 32 ik évében, hosszas szenvedés után elhunyt. Özvegyén kívül elhunytát kesergik leányai: Vizner Aranka férj. Scossa Zoltánné. férjével és gyermekeivel; Vizner Juliska, férj. Ringhofer Lajosné, férjével és gyermekeivel; fia: Vizner Máté; ugyszintén rokonai és számos barátai. (Bácskai Ellenőr jun. 8. sz.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kossuth visszahonosítása Az ugori kerületben mozgalom indult meg Kossuth visszahonosítása érdekében. Gelsei Biró Vincze 1848—49-iki honvéd-huszárszázados és páltelki földbirtokos, 82 páltelki lakos által aláírt kérvényt intézett a képviselőházhoz, melyben szép szavakkal elősoroltatván Kossuth nagy érdemeit, a következőket kéri:

»Mi alulírottak nem bírjuk elviselni a gondolatot, hogy a jövő történelme reánk nyomja a hálátlanság bélyegét és épp azért kérjük a tekintetes képviselőházat, miszerint a honossági törvényt revízió alá venni s a halhatatlan hazafi Kossuth Lajost kihonosító törvényszakaszt kihagyni, illetve őt visszahonosítani és elősorolhatatlan érdeméit törvénybe iktatni kegyeskedjék.«

A kérvényt *Zichy Hermann* gróf, országgyűlési képviselő nyújtja be a háznak.

A kápolnai csata emlékünnepe. Kápolnán, Hevesmegyében, május 28-án ünnepelték meg az 1849. évi kápolnai csata emlékét. E hazafias ünnepet minden évben máj. 21-én szokták megtartani, most azonban a budapesti honvédszobor leleplezésére való tekintettel elhalasztották. Az ünnep a kápolnai ütközetben elesett honvédekért mondott gyászmisével kezdődött, melyet Klampaczký Alajos, szihalmi plébános mondott, a ki maga is mint honvéd vett részt a szabadságharcban s utóbb évekig mint fogoly Kufsteinban volt elzárva. A templom zsufolásig megtelt a vidékről összesereglett közönséggel s különösen Egerből és Hevesből voltak sokan. Gyászmise után a közönség hosszú menetben vonult a kápolnai csata emlékére felállított szoborhoz. A menetet az egri honvédegylet nyitotta meg, elől hordva egy régi honvédzászlót, melyet 1849 óta kegyelettel őriznek. A szobornál az egri dalkör hazafias dalokat énekelt s az egri joghallgató ifjuság két tagja lelkes beszédeket mondott. Nagy számmal volt az ünnepen az egri jogászfiság képviselve, azonfelül az egri kaszinó és a hevesi olvasókör nemcsak képviseltették magukat, hanem küldöttségeik által koszorut is helyeztek a szoborra. A tulajdonképeni ünnep után száz terítékű banket következett, melynél az egri dalos-egyesület énekelt.

Erdélyi nők a szegény honvédeknek. Nagyságos Albach Géza kir. tanácsos, sz. kir. Kolozsvár város polgármestere f. unius 8-án hozzám, mint a Kolozs megye és Kolozsvár városi egyesült, az 1848—49-iki honvédek segélyező egyesület elnökéhez 27, irva huszonhét o. m. é. frtot kézbesített azzal az értesítéssel, hogy azt, mint az Erdélyrészi hölgyek a Budavár bevételénél elvértett 48—49-iki honvédek emlékére emelt szobor megkoszorúzására gyűjtött összeg többletét, a nélkülözést szenvedő agg honvédek közt osztanám ki. Midőn e kegyeletes adományért az Erdélyrészi honleányoknak az egyesület nevében hálás köszönetet mondok, lelkesült örömmel teszem azt, mert ezzel is igazolva látom, hogy honleányainkban a honszeretet Veszta világa kiolthatatlan. 10 évi elnökletem alatt egyedül ők emlékezve meg a csendben élő és szenvedő hősokról, kik munkáltak mindaddig, míg koruk és a sors munka és kereset képtelenné tették, és átadattak a nyomornak. Köszönet azért is, mert hitem erősítve van, hogy a mely hazá honleányaiban a honszeretet tüze ég, ott a férfi erély sem alhatik. Kolozsvár, 1893. jun. 8. *Inczédi Samu* egyll. elnök.

Szobor Lebstüek Mária nőhonvédnek. *Ujpest* polgársága, mint a „Magyar Hirlap“-ban olvassuk, elhatározta, hogy a nemrég elhunyt *Lebstüek* Máriának, ki a szabadságharcban mint főhadnagy vett részt, — szobrot emel közadakozásból. Ez ügyben ma népes értekezlet volt Ujpesten, a melyben a gyűjtés megindítására százszáz bizottságot küldtek ki *Boross Vilmos* elnöklete alatt.

Ez a szegény asszony családi összeköttetést, mindent feláldozva halálmegvetéssel küzdött a hazáért, azután az intézők közönyössége miatt, nyomort és inséget szenvedett. Ezért írta *Jókai* szép tárczacikkében lapunk m. é. folyamában róla a következőket (lásd 69. lap):

Most itt lakik Uj-Pesten a fiánál. *Szegény sorsban van és beteg.* Nem panaszkodik sorsát, nem alkalmatlankodik a hazafiak ajtaján, nem kéréget, nem dicsekszik érdemeivel: csendesen megvonnál.

Én sem indítok meg érette országos mozgalmat: csupán csak annyit mondok, hogy talán mégis szép volna a magyar honfiaktól, ha ezt az emlékeztetreméltó alakját a szabadságharcnak élte alkonyán nem hagynák a nyomorban elveszni. Én már küldtem neki valami csekélységet, a mi tőlem telik: kérve, hogy fogadja el, ne mint

alamizsnát, de mint adósságot, melylyel a „névtelen félistenek“ irányában tartozunk; — talán lesznek, a kik példám utánózzák. Címe: „Pasché Lebstüek Károly Mária, 1848—49. évi honvédszobor-főhadnagy, Csokonai-utca 2. sz. Uj-Pesten.“

E közlemény megjelenése után *Pasché Lebstüek Mária* nemskára elhunyt. Rendjén van, hogy szobrot akarnak neki emelni. Rendjén lett volna, ha életében gondoskodtak volna arról, hogy öreg napjait az anyagi gondoktól megóvják. Szolgáljon ez eset is nekünk tanulságul arra nézve, hogy ne csak elhalt honvédek részére szoborról, hanem az élők részére kenyérről és menhelyről is gondoskodjunk.

Szerk.

Az öreg honvédek ellátása. A budavári honvédszobor leleplezése alkalmából tevesen közölték a napi lapok azt, mintha az öreg honvédek a Vigadóban a budai koszorúzó hölgyek vendégtelték volna meg, miért is *Borszéký Soma*, a tordai honvédegylet által kiküldött bizottsági tag a nagy közönség, különösen az adakozók iránti figyelemnek vél elég-t tenni, midőn az erre vonatkozó adatokat nyilvánosságra hozza: A honvédszobor bizottsághoz a következő adományok érkeztek be: *Báró Raddék* úr *Mikeszászáról*, *Szabadhegyi László* úr útján beküldött 100 frtot, a fő- és székvárosnak 2000 frtos adományából előnkéig kiutalványoztatott 60 frt, a *Schlick-gyár* munkásainak gyűjtéséből *Maurin, Holle, Ledo, Firanek* munkavezetők útján beérkezett 73 frt 60 kr, a józsefvárosi kör választmányától *Madary* úr útján bejött 14 frt, *Rohonczy Gida* országgyűlési képviselő úr gyűjtéséből beérkezett 10 frt, a tordai honvédegylet a koszoru költségeihez küldött 1 frt 30 kr, összesen tehát 253 frt 90 kr. A számadás kamatai a következők: Budavár bevételének emlékére a pilzeni sörcsarnokban ebédet kapott 60 honvéd, a vigadói sörcsarnokban pedig 72 honvéd, utólag megvendégeltetett 6 elkésett honvéd, összesen ellátást nyert 138 honvéd, kinek ebédét az előzetes megállapodás szerint 1 frtjával számítva, fizetett 138 frt, a *Schlick-gyár* munkásainak kikötéséből a gyár közelében, két napi ellátásban részesült 6 honvéd 3 frtjával 36 frt. Pénzbeli segélyben részesültek: Egy honvéd elnöki utalványra kapott 9 frtot, 3 honvéd 5 frtjával 15 frtot, 10 honvéd 3 frtjával 30 frtot, 6 honvéd 2 frtjával 12 frtot, 1 honvéd kapott 1 frt 30 krt, 9 honvéd 1 frtjával 9 frto, 2 honvéd 60 krjával 120 krt, 6 honvéd 50 krjával 3 frtot, 38 honvéd kapott összesen 80 frt 50 krt. tizennégy koszoru szállítási költsége 4 frt 40 kr, összesen 258 frt 90 krajczár.

Emlékeim az 1848—49-iki szabadságharc idejéből című munkára hirdet előfizetést *Egressy Ákos*, volt honvédhadnagy, a nemzeti színház jeles művésze. A mű, *közérdekű magán és hivatalos okiratokkal*, 14—16 nyomtatott ívre terjedő könyvalakban, ez évi július hónap végén fog megjelenni. A könyv ára 1 frt, a mely a szerzőhöz: Budapest, kerepesi-ut 42. sz. küldendő. Egyszermind kéri az ivtartóit, hogy az előjegyzettek névsorát sziveskedjenek vele június hó 20-ikáig tudatni, hogy a szükséges példányok számát előre meg lehessen határozni.

Szerk. üzenetek.

Zambeli Lajos ezredes Nagy-Tétély. *Eszterházy Miguel*, *Inczédi Samu* ezredes s a többi bajtársak az üdvözlétet köszönik; örültek a megemlékezésnek s a régi hű bajtársaknak üdvözlétüket tolmácsolják. A babérkoszoru ritka és becses tárgy, a muzeumban elhelyeztük. Az 1 forintot átvettük. Az emlékirat kivonatát munkába vesszük, a mint lejár „*Pültenberg és a kápolnai csata*“. A lappéldányok küldésére gondot fordítunk. Köszönet a figyelemért.

Egő. Az a história, hogy menekedett meg *Hallor József* gr. az akasztótól? szomoruan jellemzi azokat az idöket. Közölni fogjuk.

Tekintetes *Mikár Zsigmond* úrnak

Budapest.

F. é. juu. 7-én kelt levelének hangja és modora mig egyrészt megerősíti lapunk m. számának Önre vonatkozó közleménye végpontjában foglaltakat, másrészt felment minden választól. Mi az igazságot szolgáljuk s közügyekben elkövetett tetteiért a nyilvánosság előtt mindenki felelős.

Több beérkezett levél és kéziratra a jövő számban válasz adatik.

Élnek-e vagy meghaltak?

(A kolozsvári honvédegylet ismeretlen tagjai.)

Szabó Samu elnökle alatt Biró József, Mamica János, Münster Ede és Nedoroszték János tagokból álló bizottságot küldött ki a kolozsvári honvédegylet (l. lapunk 97. 98. l.), hogy vegye számba, kik élnek még 1867-ben igazolt 600 öreg katonája közül és kik haltak meg. A bizottság dolgozott négy hétig szakadatlanul. A névsorban levők közül csak az alábbiakat nem tudja, hol vannak, élnek-e vagy meghaltak?

Ez ismeretlenek neveit zászlóaljankint és fegyvernemenként csoportosítva lapunk útján abban a reményben teszi közzé, hogy a ki egyik vagy másik hollétéről vagy halála körülményeiről valamit tud, szíves lesz azt egy levelező-lapon az ereklye-muzeummal vagy a 48-49-iki Tört. Lapok szerkesztőségével közölni. honvédegyletbeli igazolt bajtársakról, meg van a bizottság győződve, hogy ezt tenni erkölcsi és bajtársi kötelességüknek ismerik.

Személyesen lehet jelentkezni naponkint d. u. 5-6-ig a Torna-vivoda emeletén az irodában.

Gyalogság.

A 2. zászlóaljtól: 536 *) Balog Lajos tizedes, született Szentesen, volt szabó-segéd.

A 7. zászlóaljtól: 404. Szabó János közhonvéd, sz. Sopronm. Nagy-Babod, v. nyomdász-segéd.

A 10. zászlóaljtól: 265. Apostol Mór főhadnagy, sz. Szatmárn. Fernezely, orsz. főszámv. tiszt.

A 11. zászlóaljtól: 264. Ruzicska Albert hadnagy, v. p. ü. kerületi biztos. 11. Kaluser Simon őrmester, sz. M.-Szengyel, v. kolozsvári rendőr-szolga. 343. Vida János őrmester, sz. Vajda-Hunyad, főkormányászeki irnok. 123. Bartók Elek őrmester, sz. Csikmartonfalva, v. kormányászeki hivatalnok. 55. Vitéz István tizedes, v. napszamos. 187. Posta Lajos tizedes, sz. Abrudbánya (1867-ben lakott New-Yorkban s volt 45 éves). 551. Pák András tizedes, sz. Abrudbánya, vendéglős. 591. Köpe Gyula tizedes, sz. Déva, mint p. ü. hiv. lakott Szegeden. 149. Imre Ignác tizedes, sz. Csik-Somlyó, v. napszamos. 157. Timár Károly tizedes, v. gazdatiszt. 516. Moldován János őrv., sz. Torda, asztalos-segéd. 541. Zafir Sámuel altiszt, v. pálinkafőző. 359. Székely József közh., v. földműves. 477. Kovács András k. h., v. kőműves-segéd. 488. Marosi Pap Ferencz k. h. sz. Zilah, timár-segéd. 497. Boross Miklós k. h., v. magánzó. 593. Kossotán Péter tizedes, sz. Segesvárt, v. kereskedő, lakott Erdő-Szt.-György. 549. Pataki Sámuel k. h., v. mészáros-segéd és koldus. 605. Rátónyi János k. h., v. női-szabó. 617. Veres Márton k. h., sz. és l. Kolozsvárt. 618. Benkő István k. h., sz. és l. Kolozsvárt. 25. Vármozi Emánuel k. h., sz. Kis-Szeben, szabó-segéd. 125. Filakovits János k. h., sz. Varsóban, v. cipész. 129. Major Imre k. h., sz. Miskolcz, v. cipész. 131. Biró István k. h., v. földműves. 158. Gál István k. h., sz. Hilib Háromszék k. táblai irnok. 160. Fodor János k. h., volt kőműves, dohánygyári munkás. 165. Gál György k. h., sz. Sz.-Fenes, földműves. 231. Munkácsi János k. h., v. földműves. 298. Székely Ferencz k. h., v. földműves. 299. Páli Gyula k. h., v. szakács és dohánygyári munkás. 311. Kertész Mihály k. h., sz. Sz.-Fenes, földműves. 317. Kovács István k. h., v. gazdatiszt, lakott Asszu-Patakon. 323. Koré József k. h., v. festő-segéd.

*) Ezek a számok a honvédegylet törzskönyvi számát jelentik. Kiknek nevéhez a születési hely nincs kiírva, azok Kolozsvárt születtek.

195. Máthé István k. h., sz. Alsó-Ilosván, volt kovács-legény. 217. Pap Gábor k. h., sz. Kolozs, v. kovács. 340. Vas Elek k. h., sz. Esztény, v. a szegények intézetében vak.

A 12. zászlóaljtól: 68. Szabó Ferencz őrmester, (mint tanuló állott be).

A 17. zászlóaljtól: 539. Lomnitzky Pius őrmester, sz. Sztaniszlav, v. szabó-segéd.

A 19. zászlóaljtól: 4. Gálfi Károly főhadnagy, sz. Martonos, v. mezei rendőrsegéd Kolozsvárt.

A 23. zászlóaljtól: 152. Müller Dani tizedes, v. tvszéki irnok.

A 25. zászlóaljtól: 12. Gocs Engelbert hadnagy, sz. Morvaországban, v. színházi karmester.

A 27. zászlóaljtól: 305. Gocsik Károly k. h., sz. Beszterce, esztergályos. 564. Virág József k. h., v. napszamos. 269. Orbán István k. h., v. napszamos.

A 31. zászlóaljtól: 456. Gergely Ferencz százados, sz. Csik-Tapolcza, v. bányahiv. díjnok. 579. Hegyesi István főhadnagy, (31. gy. ezredtől átjött) sz. Mikeszásza, v. főkorm. segédtszt. 398. Botra Juon kh. sz. Bologa, v. földm. 443. Bálint István k. h., v. kőműves legény. 499. Hegedüs István k. h. sz. Kraszna 1867-ben a kórházban feküdt. 137. Bárány, József zenész.

A 32. zászlóaljtól: 474. Friedl Mátyás főhadnagy katonatiszt az 51. gy. ezred közös hadseregénél. 268. Gyulafi Gyula őrm. v. magántanító. 110. Berndorfer Mihály altiszt, v. kőműves legény. 130. Katona Sámuel tizedes, v. ácslegény. 119. Maxim András tizedes, v. kovács mester. 156. Orosz Mihály k. h., sz. Récze-Keresztur, v. napszamos. 148. Bodi Dániel k. h., v. napszamos. 155. Antal Sándor k. h., sz. Szék, v. napszamos. 396. Orosz Dániel k. h., Récze-Keresztur. 127. Kövesdi József k. h. sz. Törösvár, szabósegéd.

A 33. zászlóaljtól: 161. Balogh János tizedes, v. gazdatiszt 1867-ben állomás nélkül.

A 36. zászlóaljtól: 416. Joanovits Géza trombitás, sz. Temesvárt, v. zenész.

A 39. zászlóaljtól: 182. Szentkúti Mihály főhadnagy, sz. Kassa, v. színész.

Az 57-ik zászlóaljtól: 266. Daróczy Pál százados, sz. Nagyszeben, tvszéki segéd igazgató.

A 62. zászlóaljtól: 37. Lengyel Mihály altiszt, v. udvari legény.

A 69. zászlóaljtól: 210. Kovács Mihály k. h., v. napszamos. 16. Mátyás Ferencz k. h., 1867-ben napszamos volt.

A 71. zászlóaljtól: 389. Simon József k. h., v. szabó-segéd.

A 73. zászlóaljtól: 34. Balázs Károly tizedes, v. Kolozsmegyei irnok. 226. Szabó Imre k. h., udv. solga. 251. Boross Mátyás k. h., v. asztalos-segéd. 239. Szabó János k. h., sz. Nagy-Ölyvös, v. napszamos. 597. Hóka József k. h., sz. Várfalva, v. téglavető és koldus.

A 75. zászlóaljtól: 576. Galgói Rác Lajos százados, sz. B-Szolnok Blenke-Pólyán, bányász és magánzó, lakott Havadon. 253. Bórbély Elek tizedes, sz. Szilágy-Sámson, v. napszamos. 162. Gyarmathy Sámuel tizedes, v. vár. tvszéki ajtónálló. 554. Szabó Dani tizedes, v. kereskes-mester, lakott Kerelő-Szentpálon. 405. László János, k. h., v. kőműves-segéd. 105. Schneider Ernő k. h., sz. Kerlés, szabó segéd. 566. Bartalis Sándor k. h., v. szabó-mester. 271. Boér István k. h., v. nyomdász. 458. Némethy András k. h., sz. Alsó-Jára, ács-segéd. 275. Dali Ferencz k. h., volt kőműves és szobafestő. 569. Szócs András k. h., sz. Baróth, csizmadia. 140. Balázs Ferencz k. h., volt fuvaros.

(Folytatása köv.)

Névsora a budai szobor-leleplezésre felutazott 1848—49-es honvédeknek.

(Folytatás.)

Barsvármegyei honvédegyletből: Liphay Ágoston honvéd-husár kapitány. Simonyi Geiza honvéd-főhadnagy. Máriássy István honvéd-husár főhadnagy. Simkovits János főhadnagy. Nagy János főhadnagy. Spanyár József hadnagy. Faragó József huszár főhadnagy. Szelling József vártüzér altiszt Kis Pál vártüzér közhonvéd.

Az egyet koszorút helyezett a szoborra, a következő felirattal:

„A barsmegyei 1848—49. honvédegylet.”

„Budavár hősiességét elestett honvéd bajtársainknak, kegyeletünk jeléül.”

Hunyadmegyei honvédegyletből: Buda Imre főhadnagy, megyei tisztviselő. Dáné Károly tizedes, ügyvéd. Dobay Ferencz hadnagy, nyug. megyei főszámvevő, László Zsigmond hadnagy, nyug. áll. tanító képezési tanár.

Jászkerületi honvédegyletből: Sismis József tüzér-főhadnagy, a jászkerületi honvéd-egylet h. elnöke. Kléger József Lehel huszár százados. Mocsy Bálint hadnagy, a 65. honv. z.-aljnál. Farkas József hadnagy, a Lehel huszároknál, Nagy Menyhért őrmester, a Lehel huszároknál. Kovács Lajos őrmester, a 65. honvéd z.-aljnál. Bathó János Nádor huszár tizedes. Szabó Orbán tizedes a 25. honvéd z.-aljnál. Bálint János 37. honvéd z.-aljbéli közvitéz. Balogh Ferencz Nádor huszár, közvitéz. Farkas Albert 65. honv. z.-aljbéli közvitéz. Gulyás Gábor Lehel huszár közvitéz. Molnár György Kőburg huszár, közvitéz. Sóti Albert közvitéz a 25. honv. z.-aljnál. Ványa János Miklós-huszár, közvitéz.

Komárommegyei honvédegyletből: Zohly Ernő, Hambulek József, Hölgyi Lajos és Kovács Károly 1849—48. honvédek.

Nagybányai honvédegyletből: Apostol János hadnagy, gyógyszerész segéd. Beregszászi Ferencz tizedes, iparos. Böhm János tüzemester, nyugalmazott. Böhm Alajos tüzemester, segélyezett. Kovács Lőrincz őrnagy, magánzó. Kis Sámuel közvitéz, iparos. Kutinczky Károly tizedes iparos. Incze József közvitéz, iparos. Pityik László közvitéz, bányász. Fülöp József közvitéz, iparos. Rác János tizedes, bányász. Molnár András tizedes, iparos.

Nagykőrösi honvédegyletből tényleg a következők jelentek meg: Sütők Károly százados, Szentpéteri Sándor főhadnagy, Pálkássy Gyula főhadnagy, Forgó András őrmester, Boros Ferencz őrmester. Tizedesek: Molnár Simon, Szűcs Sándor, Vladár Boldizsár, Szabó Károly, Sz. Nagy János. Közhonvédek: K. Kiss Adám, Tatai Gábor, Balogh József, Molnár Pál, Szecsei István, Szabó József, Ó. Nagy János, Papp András, Pivon Adám, Nyerges József, Szivas Gábor, B. Kádár Pál, Dina József, Rác Sándor, Kaszap József, Tóbi József, Pesti István, Babás István, Szabó János.

Nagyszombati honvédegyletből: Pünkösti Gergely őrnagy, nyugdíjas.

Somogyi honv. egyl.: Fornszek Sándor alezredes, orsz. képviselő. Kuzman Mátyás főhadnagy, megyei őrnök. Benkő János hadnagy, megyei őrnök. Nyulassy Pál hadnagy, nyug. községi jegyző. Kiss János tizedes, megyei hivatalosolga. Radocza Antal tizedes, segéd-egyleti solga.

Soproni honvédegyletből: Vaniss Adolf főhadnagy, várm. főjegyző. Papp Károly főhadnagy, ügyvéd. Ulber Mátyás hadnagy, nyug. tanár.

Szabolcsmegyei honvédegyletből: Krúdy Gyula százados, szabolcsmegyei h.-egyl. elnöke, ügyvéd. Gáál Elek hadnagy, földbirt. Krasznay Péter hadn., főszolgabíró. Borbély Gáspár hadn., földbirt. Csájkos Gyula hadn., földbirt. Ibrányi Sigmund hadn., földbirt. Somogyi Rezső főhadn., gyógyszerész. Hoffman Adolf hadn., keresk. Hé-

czey László főhadn., földbirt. Géczy Ádám őrmester, körjegyző. Barzó János őrmester, birt. Hricz András őrm. iparos. Battos Gusztáv hadn., nyugd. honv. Nemes István tizedes, nyugd. honv. Szatmáry Ferencz fővadász, nyugd. honv. Ujfalusi László őrmest., nyugd. honv. Dankó Imre őrmest., nyugd. h. Hegedüs József őrm., ny. honv. Székely Benedek százados, földb. Zajacz Márton tizedes, nyugd. h.

Szathmári honvédegyletből: Jeney Dániel őrnagy, földbirtokos. Domahidy Ferencz huszár százados, nyug. főispán. Czerjék Imre v. főhadnagy, földbirtokos. D. Fekete Sámuel ezred orvos, doktor. Tóth Sándor hadnagy, nyug. tanító. Koos György hadnagy, ker. bank pénztáros. Böszörményi László hadnagy, földbirtokos. Licskey Gusztáv szakaszvezető, szabó. Falusi Mihály főhadnagy, magánzó. Járai Mihály közhonvéd, szijgyártó. Morvai Sándor tizedes, gubás. Szentmihályi Ferencz ács. Varju János közhonvéd magánzó. Félegyházy Elek tizedes, ügyvéd.

Szegedi honvédegyletből: Széll György főhadnagy, ügyvéd, elnök. Vidra Sándor százados, ügyvéd, alelnök. Lázár János százados, mérnök, választmányi tag. Kövessy Kövessy Gyula, titkár. Zombori József őrmester, v. tag. Kiss Péter zászlótartó, v. tag. Babarcezi Gáspár közhonvéd, v. tag. Princz Ignác közhonvéd, v. tag. Szörfi István tizedes, v. tag. Babirczki István őrmester. Banus Imre őrmester, v. tag. Vitkó Antal tüzemester, v. tag. Czibula Sándor tizedes, v. tag. Klein Mór őrmester, v. tag. Kocsis György közhonvéd, v. tag. Bernáczi József közhonvéd, v. t. BARKÁNYI Benő őrmester, v. t. Ördögh Mihály tizedes, v. tag. Agócsi Imre tüzemester, v. tag. Pintér Antal közhonvéd. Kiss Adám szakaszvezető, v. tag. Lábdi Imre őrmester. Szabó János főhadnagy. Majorovszki János hadnagy, v. tag. Szebenyi Benő tüzemester, mérnök, v. tag. Debreczeni Ignác főhadnagy, vámpénztárnok. Kispéter Gergely közhonvéd, gazdalkodó. Flück Ferencz főhadnagy, sőtárnok, t. elnök. Magyar János hadnagy, ügyvéd. Reviczki Tamás százados, p. is. titkár.

Székely-Udvarhelymegyei honvédegyletből: Ugron Gáspár huszárhadnagy, nagybirtokos, Bartha Károly hadnagy, nagybirtokos, Balló András őrmester, magánzó, Bodrogi Sándor tizedes, magánzó, Szabó József tüzemester, magánzó. Magyar János tizedes, birtokos. Kovács József hadnagy, magánzó. Olajos János közvitéz, csizmadia. Horvát János közvitéz, csizmadia. Gáspár János tizedes, várga.

Székesfehérvári honvédegyletből: dr. Éder József hadnagy, gyakorló orvos. Tassy Béla százados, orvos. Wilhelms József tizedes, ügynök. Herendy Vilmos főagyus, szállásmester. Duka József tizedes, sorompós. Horváth Gábor hadnagy, magánzó. Pajor István őrvezető, földműves. Schmickl János tizedes, pénztáros. Kocsis József őrmester, szabó.

Szilágymegyei honvédegyletből: Szenássy Miklós őrmester, kir. körjegyző. Demjén Károly őrmester, illetve tüzemester a pesti 2-ik 6 fontos ütegnél, birtokos.

Szolnok-dobokamegyei h. e.: Voith Miklós ügyvéd, 11. zászlóaljbeli honvéd-főhadnagy, Székely József mérnök. tüzérhadn. üteparancsnok.

A múlt számban a komáromi honvédegyletből *Csaplovits József honvédhadnagy* neve után *tol* hibából őrmester íratott!

Nagykikindai városi h. e.
Nagykun-kerületi h. e.
Nyitra várm. h. e.
Nógrád várm. h. e.
Pozsony városi h. e.
Rikán belüli h. e.
Szentes városi h. e.
Szepes várm. h. e.-től, valamint a többiektől is a névsort várjuk.

(Vége köv.)